

ბრიტანეთის მუზეუმის მართული ხელნაწიშები
2. 202

1905 წ.
W VIII

1. 202
23 9

ბრიტანიის მუზეუმის ქართული ხელნაწიშები

განთქმულის ბრძოლაში მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა რიცხვი მეტად ნაკლები აღმოჩნდა. მუზეუმის წიგნ-საცავში შეკრებილია უუძვირფასესი განძი კაცობრიობის განათლებისა. ინგლისელებს დიდი შეცადინება და აუარებელი ოქრო დასჭირდათ ამ მუზეუმის შექმნისთვის ლონდონში. მოსალოდნელი იყო, რომ ჩვენი წარსულის შესასწავლი მასალა ცალკე იპოვიდა ამ საქვეყნოდ დიდებულს სალაროში. მთელი განათლებული კაცობრიობის წარმომადგენელს შეხვდებით ლონდონში იმ აზრით მოსულთ, რომ იმეცადინონ აქაურს მუზეუმში და შეავსონ ნაკლი თავიანთი გამოკვლევა-გამოძიებისა. ჩვენთან ერთად მუშაობდნენ ურიები, სპარსელები, ამერიკელები, რუსები, ფრანცუზები, გერმანელები და სხვ. როგორც მოგახსენეთ ჩვენი საგნის მასალა ნაკლები აღმოჩნდა, ვიდრე მოგელოდით. პარიზის ნაციონალური ბიბლიოთეკის ხელნაწერთა რიცხვი ბევრად აღემატება აქაურს. ბრიტანეთის მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა რიცხვი სულ ხუთია. ეს სიღარიბე ჩვენი ისტორიის მასალისა უთუოდ აიხსნება მით, რომ საქართველოს და ინგლის შორის ძველად, რუსეთთან შეერთებამდის, მისვლა-მოსვლა არ არსებობდა, როგორც იტალიასთან და თუნდ საფრანგეთთან. ინგლისი შორს იყო და არის ახლაც საქართველოზე. თვალ-საჩინო ინტერესს ჩვენი ისტორია ინგლისელებისთვის არ წარმოადგენს და ჩვენის მხრივ არ ვცდილვართ ინტერესი აღგვეძრა ინგლისში ჩვენდამი. აქ იცნობენ სუყველას ძველს ისტორიაში ცნობილს ერებს, გარდა საქართველოსი. აუარებელ რიცხვს

ხელნაწერებისას, შეხვედებით არაბულს, სპარსულს, კობტურს, სომხურს და სხვ. ენებზე, გამოფენილს საჯაროდაც, მხოლოდ ქართულის სახსენებელი არა სჩანს და თვით სახელი „ქართველი“ ბევრისთვის გაუგებარია, თუნდაც ჩვენი სახელწოდება სთარგმნოთ ინგლისურად და დაირქვათ **georgien...**

ასე თუ ისე საჭიროა ამ გარემოებას ყურადღება მიექცეს. ამ ბოლო დროს ბ. ვორდროპს და ნ. ჟორდანიას შეუწირავთ მუზეუმისთვის დაბეჭდილი წიგნები. ერთმა ბიბლიოთეკის მცველმა მიჩვენა არძა კირონის და გ. ყიფშიძის მიერ შედგენილი „ქართული სიტყვიერების თეორია,“ სადღაც შეძენილი და გადმომცა, რომ აპირებს ქართული ენის შესწავლას. იმის სურვილისამებრ მეც დავუსახელე სახელმძღვანელოები ფრანგულს და გერმანულს ენებზედ... გადავიღეთ ჩვენს პირდაპირს საგანზედ.

ზემო დასახელებულს ხუთს ქართულს ხელნაწერთა შორის მეტის ყურადღების ღირსია ტყავზედ ნაწერი ხუცურად in folio 369 ფურცლად ახალის ყლით კრებული წმ. მამათა ცხოვრება. ეს ხელნაწერი შეუძენია მუზეუმს სომხის მღვდლისაგან სახელად კასანჯი ალექსანდრიიდან 11 ნოემბერს 1837 წ. პირველს გვერდზედ ინგლისურად მელნით მინაწერი აქვს: Purchosed of an armenian prist nomed Casandji of Alexandria 11 Nov. 1837. ცოტა ქვემოთ ფანქარით წარწერილია: Written in the ancilus georgian Character supposed to contain monastri Institutions. ეს ძველი ქართული ასოებით ნაწერი კრებული (ბოლო აკლია, აგრეთვე ამოგლეჯილია 228 ფ., ნაწყვეტია დარჩენილი), ყდაზედ აღნიშნულია „Vitae patrum ecclesiae georgicae“-დ. შესწავლამ ამ კრებულისამ დაგვარწმუნა, რომ იგი შეიცავს არა ქართველ მამათა ცხოვრებას, არამედ იმ მამათა ცხოვრებას, რომელნიც ქართველ ტომისანი არ არიან და მოღვაწეობდნენ უუძველესად. ქართულად ნათარგმნია იერუსალიმში საბას ლავრაში და ამ გვარად ეკუთვნის იშვიათ რიცხვს იერუსალიმის ციკლის ხელნაწერთა. თვით ის ფაქტი, რომ ხელნა-

წერის გამყიდავი სომხის მღვდელი ალექსანდრიდგან ყოფი-
ლა ამოწმებს მის წმიდა ადგილიდგან ჩამომავლობას.

ტექსტის პირველი სტრიქონი ამოგლეჯილია და დარ-
ჩენილა მხოლოდ ასომთავრული ასოებით „ათა და შემდეგი
სტრიქონი ამის გაგრძელებაა; **ნასეს გნ** ეპისკოპოსისა ალექ-
სანდრიელისა. კეთილსა ზა სიტყსა (ერთი სიტყვა ამოფხე-
კილია). დადგომლ ხართ ეგვპტისა მიმართ მოწოზანთა ინუ
მისწორებად გინა თუ წარმატებადცა“...

წვრილი ხუცური ასოებით მინაწერია: „**ჟ** სახიერო ღო
ადიდენ სვიანი მოძღვარი ჩემნი ღთისანი იოვანი და მამაჲ
გნი. და ყნი შვილნი (?) და მეცა შავი იოვანე მათითა
ლოცვითა მიხსენ ცოდვათა ჩემთაგან.“ ტექსტის დასაწყისს
ახალი მეღნით მიუწერიათ ხუცურად: „ანტონისა იან-
ვარსა იზ.“ ფურცლის ბოლოში ხუცურადვე სხვა ხელით:
„ნდ ფნი შე ბნი მდლლ მნზნი ან. ღო შე ცოდვილი
ბესარიონ მღდელ-მონაზონი ან“.

მეორე გვერდზედ წითელი მეღნით: „სახიერო ღო მო-
იხსენე სლი არსენისი ბერისა და დიდისა ჩემისა სასურველი-
სა ვაიმე ტკბილო.“

ათანასეს სიტყვას უჭირავს 54 ფურცელი ანუ 108 გვ.
უკანასკნელს ფურცელზედ წვრილი ხუცური ასოებით: „ღო
შე ელენე, ღო შე ხახუ“. ელენე რამდენჯერმეა მოხსენე-
ბული სხვა ადგილასაც. დასასრულამ „სიტყვისა“ მხედრული
ასოებით, რომელთაც ჯერ ხუცური ხასიათი არ დაუკარგავთ,
მინაწერია: „**აჲდე მონასტკრა ზაზზმისა**, სადაცა ამისა დამ-
წერელს **გეკმანოზს** მაქნდა“. ხოლო ხუცურადვე ტექსტის
ხელით: „წო ანტონი ღირს მყავ საწყალი ნაწილისა ღვაწლი-
თა შენითა“. 55 ფურცელზედ იწყება სხვა ხელით მკრთალი
მეღნითა ნაწერი ხუცური ასომთავრულით: „წიგნი თავები
წდისა და ნეტარისა მამისა ჩნისა საბაჲსი ცხოვრებაჲ“. ცბრი-
ლი ამ თავებისა: დაბისათჳს მისისა და მამულთა, სადა იყო-
ფოდა, ვითარ იგი იშვა და სხვ.; სულ 2 მუხლად არის და-
ყოფილი წმ. საბას ცხოვრება და შეიცავს 55 — 144 ფ. თვით

ცხოვრების აღწერა იწყება 57 ფურცლიდან. თან დაერთვის ორი ულახათო სურათი კაცისა შვილდ-ისრით ხელში. სურათი გამოსახულია შავი მელნით. 144 ver. ფურ. ტექსტის ხელით მოწითანო მელნით ხუცურადვე საყურადღებო მინაწერია: „ქე შე მოძღვარნი ჩემნჲ სულიერნი იოვანე და მამა იგი“. იმავე ხელით შავი მელნით: „დიდება შენდა ძალისა მომცემლო ღოთო, რნ ღირს მყავ და მომმადლე უძლურსა აღსრულებად საქმი ესე სადიდებელად სახელისა შენისათჳს წმიდისა და სალოცველად საწყალობელისა სულისა ჩემისა, რლსა არა მიქმნია დღცა ერთი ნებაჲ ღთისაჲ“. მოწითანო მელნით იმავე ხელით: „ქე შენ სულითა ძმანი ჩემნი საყუარელნი გა, მიჭაკელ და საბა თუღაჲ“. შავი მელნით: „ჴ წნო ღთისანო, ესე ჩემი ნაწერი ვიცი, რლ უნდო არს, გარნა ხელთსაქმარი სხუაჲ არაჲ ვიცოდო... და წერად ღთივ განბრძნობილმან იოვანე მოძღვარმან მიბრძანა. ღმერთმან აღიდენ სული მათი და აწ თქნ ლოცვა ყავთ, რ ფდ ცოდვილი ვარ და არა მაქუს სინანული“.

იწყება თვით ცხოვრება ამ სიტყვებით: „კურთხეულ არს ღთი... ღირს მყო არა ღირსი აღწერად ღთის მოყრეთა წდათა მამათა წინა აღსრულებულთაჲ ევთჳმისთჳს და საბაჲსათჳს... ესე რაჲ მესმა მე ნეტარისა მამისა ჩნის ევთჳმსთჳს მცირც ნურაჲ და შეუძლებელი მისისა დიდებისა გამოთქმა, დაუადარე შეფერურაჲ ად მეოთხემოცეს წელსა აღსრულებისა მისისა... რა შემდგომად ეშთა მისნი იგი სწავლანი სარგებელ ეყვნენ სლთა ჩნთა... მცირედ ნურაჲ ვთქთ ნეტარისა მამისა ჩვენისა საბაჲსი... ან გვევდრები თქნ მლოცველთა ამას შრომასა ზა სიღირსესა შენსა მამაო არსისტე და შვილთ მოყვარეო გიორგი პირველად ევედრე მეუფესა ღთსა შენდობისა და მოტევებისა ჩემისათჳს საწყალობელისა და არა ღირსად ცხოვრებელისა...“

ესე ნეტარი საბა ზეცისა ქალაქისა მოქალაქსე, ხოლო მამულად იყო იგი ქყნისა კაბადუკაჲსა... ესე რი დიდ იყო სახიერებითა დაყუდებული ეპისკოპოსი იოვანე შითხრობდა

და თქუა, ვ^რ იგი ნეტარა მამასა ჩ^ნსა საბას მისწრაფებაჲ აქუნდა რაჲთურთით და შეუდგა დიდისა ევთჳმისა გზათა“. 73 ფ. ვკითხულობთ: „ესეცა მითხრა მე ნეტარმან მანდაყუდებულმან.“ 136 ფ. მინაწერია: „წ^ა მამაო საბა, აღიდენ სულითა მამაჲ გ^ი“.

145 ფ. ასომთავრული ხუცურით იწყება: ცხორება და განგებაჲ წ^დისა და ნეტარისა მამისა ხარიტონისი, მოლ^წისა და აღმსარებელისაჲ მართლისა სარწმუნოებისაჲ.

162 ფ. ცხორებაჲ მამისა ჩ^ნისა წმ. ევთჳმასი.

მამა მისი იყო პავლე, დედა მალატია, საყოფელი მათი გალატია. ამ. წმ. მამის ცხოვრება (მე-IV-V საუკ.) ქართულად ნათარგმნი ინახება სინას მონასტერში*).

210 ფ. vers. ცხორებაჲ წმ. მამისა ჩ^ნისა თევდორისი. ამ ცხოვრებას წინუძღვის დასასრულ ევთჳმის ცხოვრებისა შემდეგი სიტყვები: დიდებაჲ შენდა ძალისა მომცემელო ღ^თო, რ^ნ ღირს მყავ არა ღირსი გასრულებად ცხორებაჲ წ^დისა ევთჳსა. ქ^ე აღიდენ სულითა მოძღვარნი ჩემნი **იოგანე და გიორგი** მამაჲ და უღირსი შ^ე მათითა ლოცვითა. ეს გიორგი იყოს გიორგი ჯვარელი ე. ი. ჯვარის მონასტრის მოძღვარი*).

274 ფ. ცხორებაჲ და განგებაჲ იოანე ურაპელისა კათოლიკოზისაჲ.

300 ფ. ცხორებაჲ და განგებაჲ სტეფანესი და ნიკონისი (ნახე ბოლოს ჩემ მიერ მოყვანილი მთლად ამ მამათა ცხოვრება).

305 v. ცხორებაჲ წმ. პავლე ეპისკოპოზისა და იოვანე ხუცისა.

319 ფ „ცხორებაჲ და განგებაჲ იოანე ეპისკოპოზისაჲ შეყენებულისაჲ, რ^{ლი} დაყუდებულყოფა ლავრასა წმ. მამისა ჩვენისა საბაჲსა“. ამას მიწერილი აქვს მხედრულად, რომელსაც ჯერ ისევ ხუცურის ხასიათი აქვს შემდეგი: ესე საკითხავი

*) Цагарели. Сведенія о памяти. груз. письм., вып. II, гл. 87.

*) Цагарели. Сведенія о памяти. груз. письм., вып. II, гл. 44.

იკითხების იანვარსა რვასა მიცვალეზასა მისსა. წო იწე შემიწყალე ცოდვილი ნიკოლოზ.

333 v. „ცხორებაჲ და განგებაჲ ამბა სვმეონისი, რლსა ეწოდა ლთისათჳს სულელ*) აღწერა ლეონტი ეპისკოპოსმან პათელმან კვპრცხო“. 349 ფ. დედნის ხელით მინაწერი აქვს: ქე შე სლთა საბათულაჲ.

364 v. დედნის ხელით მინაწერი აქვს: წო მამანო სანატრელნო მს ექმენით წე ქე მქლ მდღელსა, რ ამისა მოღვაწთა.

364 v. „ცხორებაჲ და განგებაჲ წისა მამისა ჩნისა ჯერასიმესი, აღწერა კვრალე შესანელმწ, რი იყო ხუცესი ლავრასა დიდისაჲ მამისა ჩნისა საბაჲსი!“ მინაწერი სხვა ხელით: თა მარტსა ე ჯერასიმესი. დასაწყისი: ესე წე მამაჲ ჩნი ჯერასიმე იყო ქყნით ლუკაჲთ.

უკანასკნელს 369 ფ. მინაწერი აქვს სხვა ხელით: ქე შესაწყალი ბესარიონ და მხედრულად: ჳი საკვირველი ესე წმიდათა მამათა მეოხებითა მათითა შე ღო ბესარიონ. დედა მამათა, მისთა ძმათა და დათა და ყოველთა მისთა შს ღწ. შემიწყალე წმ. მამანო ცოდვილი ესე ბესარიონ და შენდობა ჰყავთ ჩემთვის, რათა თქვენდა შენდობილ იყვნეთ უის მიერ ამინ. ქეს ჩყიგ (=1813.) ამ განხილვიდან სჩანს, რომ ტყავზე ნაწერთ კრებულში, გარდა ათანასე აღექსანდრიელის სიტყვისა, მოყვანილია ათ თავად 12 მამათა ცხორება. როგორც სტეფანეს და ნიკონის ცხორებიდან შეიძლება დავსკვნათ, ეს კრებული დაწერილია და ნათარგმნი საბას ლავრაში იერუსალიმს. ნათარგმნია, თუ მთლად არა, ნაწილი მაინც იოვანე მოძღვრის ბძანებით იმ პირისაგან, რომლის თანამედროვენი არიან ძმანი: გიორგი, მიქაელ და საბა. გიორგი თორელს ერთი დრაკანიც შეუწევია. მიქელ მღვდელს წერაში მონაწილეობა მიუღია, უღირსი მწერალი თავის თავს არ იხსენიებს. ასახელებს უცნობს გარდა იოვანე მოძღვრისა, გიორგი

*) ნიკოპოთელი სომხითისა ქყნისა.

მოდღარსაც. მწერალი სტირის არსენი ბერისთვის. სჩანს იგი იყო. კრებული ორის ხელით არის დაწერილი, ერთი მომატებული უნდა ეკუთვნოდეს უცნობს მწერალს და მეორე დასახელებულს მიქელ მღვდელს. შემდეგ კაინისა კრებული ჩავადნია ცოდვილს ბესარიონს მღვდელ-მონაზონს. ერთი ხუცურ-მხედრულ მინაწერი ვინმე გერმანოზის მიერ ჰმოწმობს, რომ მის დროს ზარზმის მონასტერი უკვე არსებობდა. თვით კრებული შეიძლება სხვა დედნიდგან იყოს გადმოღებული. მხოლოდ ამგარემოებით აიხსნება სიტყვების გამოტოვება 80 ფ. (V): კრებულს ბოლოც აკლია. წერის ხასიათით კრებული გადაწერილი უნდა იყოს მე-X-XI საუკ. ნაწერია ერთ სვეტად, სვეტში 28 სტრიქონია, მელანი მქრალია ხელნაწერი. შეუქნია სომხის მღვდელს ალექსანდრიაში და იმას მიუყიდნია ბრიტიშს მუზეუმისთვის. 1837 წელს. ზემო დასახელებულნი გიორგი, მიქელ, არსენი, ცნობილნი მოღვაწენი არიან წმ. საბას მონასტერში მე-XI საუკ. დასაწყისს*).

2) მეორე ხელნაწერი მომცრო in 1., ნაწერი ხუცურად ტყავზედ 1 — 221 ფ. ერთს სვეტად, სვეტში 31 სტრიქ., აღნიშნულია მუზეუმის კატალოგში kuchologion georgice. პირველს გვერდზედ მინაწერი აქვს: purchased of an Armenian priest named Casandji of Alexandria 11 Nov. 1887 მაშასადამე ეს ხელნაწერი შეძენილი იმავე ალექსანდრიელ სომხის მღვდლისაგან უნდა ეკუთვნოდეს იერუსალიმის ქართულ წიგნსაცავს. ხელნაწერთ დასაწყისი და ბოლო აკლია. თავში ხუთი ფურცელი ამოგლეჯილია. ნუმერაცია იწყება ასოდან 3 (ვინ). წერის ხასიათით ეკუთვნის მე-X-XI საუკ; იწყება სიტყვებით: სტიქარნი ღვთისმშობლისანი კვრკსა მწუხრი ხაბ. რაყამს იგი გარდამო სასო შემწე და მფარველი ჩნიქყნთაჲ უნ ხრ დედაო ღთისაო... შეექვსე გვერდზედ: აღსავლნი, რლნი ითქუმთან კრკესა ცისკრად, 21 გვ: სხნი გლბნი ღთის მშობლისანი. 23 გვ. დღეს ორშაბათსა წთა მთავარ-

*) Цагарели свѣд. о памяти. груз. письм. вып. II, гв. 45.

ანგელოზთა. 33 გვ: სამშაფათსა-სინანულისა; 41 გვ: ოთხშაფათს გალობანი ღვთისმშობლისანი; 47 გვ. ხუთშაფათსა—წმ. მოციქულთა; 57—აღდგომისანი; 99 გვ: შაფათსა—წათა და სლთაჲ; 118 გვ.—ნათლისმცემლისანი, 34 გვ. მწუხრისა, და სხვა მღთისმშობლის გალობანი მეტია დანარჩენზედ. მე-116 გვ. მოყვანილია მეღნიით მოხაზული სახე ღთისმშობლისა. 210 გვ. გალობანი სავედრებელნი ღისა ჩნისა იო ქრესი. რადგან მე-42 გვ. (vers.) დაუწერელია, შეიძლება ვიფიქროთ, რომ ეს ხელნაწერი გადმოღებულია სხვა ძველი დედნიდგან. უკანასკნელს 221 გვ. (ver.) მოქცეულია: პარასკევსა მწუხრსა შინა სიტყა...

3) მესამე ხელნაწერი ლოცვანია in 8-^o 198 ფ. დაწერილი წვრილი ხუცური ასოებით მე-XVI-XVII საუკ. ქალღმერთზე, ერთ სვეტად, სვეტში ოც-ოცი სტრ; ძველი ყლით აღნიშნულია კატალოგში *Liber precum iberice* და მინაწერი აქვს მქრალი მეღნიით წიგნის პირველს გვერდზედ: *Thomas Smith* და ხუცურად: ქ. ღო შეჯოდვილი იოსებ. ამინ კირილეისონ. იმავე მეღნიით, რომლითაც თომა სმიტის სახელია მიწერილი, შენიშვნა: *an iberian book in the sacred georgian character*. „ჯოდვილი იოსების“ ხელით დაწერილია მთლად ლოცვა: სერობასა მას საიდუმლოსა შენსა სასო დღეს... პირველი მე ვარ.

საყურადღებო მინაწერია მოყვანილი მეოთხე გვერდზედ: „ქთვესა იანვრის ოცდა ორსა დღესა პარასქეუესა სადილობა იყო, ასრე მზე დაბნელდა. ასტრახანს ვიყავ. ქვს ტნდ“ (= 1666 წ.). გამოსახულია ჯვარი წარწერით: ძლევა მტერთა; მესამე გვ. ლოცვა დაუჯდომელნი. 125 და 126 ფ. დაწერილია მხედრულად ლოცვა; უო იესო ცოდვანი ჩემნი მეცა შემინდევ... მე-127 ფ. მინაწერია აღამუს აქეთი წელნი შვიდ ათას ასი ორმოცი და სამი. იესო ქრისტეს აქ ათ წელნი ათასი ექვსასი ოც და თუთხმეტი. ზედნადიბი თერთმეტი, მზის მოქცევა სამი, მოქცევა მთვარისა ცხრამეტი, ქორონიკონი სამას ოცდა ოთხი.

127 გვ. (vers.) მოყვანილია ასოების რიცხვითი ნიშანი: ნ ო რ მ ო ც და ა თ ი, ჰ (=ჟ) სამოცი. ო-სამოცდაათი... ჯ-ბეური, ათასი. 128 გვ. ფარონი, ნირისი (ნილოსი?), ეფერატი და ტიგრისი. 128 გვ. მხედრულად მე-XVII საუკ. ანბანი და მინაწერი: ღვერთო ხახუნს შიღობით მოიყვანე. ესე თამარის დაწერილი არის. თვით ლოცვანი დაუჯდომელთანი იწყებიან მესამე ფურცლიდან: ხმე დ. მუხლნი დაფარულ საიდუმლო ანგელოზთა უცნაური აწ ერწმუნა გაბრიელ მთავარანგელოზსა...

4) მეოთხე ხუცური ხელნაწერი მე-XVII საუკ. ნაქონი იმავე Fhomas Smith-ისა, როგორც მინაწერი მოწმობს, ძველი ტყავიანი ყდით, ნაწერი ქალღმრთელ 154 ფ. in 8-0, ერთს სვეტად წარმოადგენს დავითს. This ms is written in the sacred georgian character or the alphabet in the polyglott sible - მიწერილია იმავე ხელით, რომელსაც აღუწიშნავს Fhomas სმიტი.

პირველს გვერდზედ გამოსახულია ჯვარი ხუცურად: ჯ ო ქ ს ო შ ე ც ო დ ვ ი ლ ო ი ა (კ ო) ბ. ან. იწყება ფსალმუნი: ნეტარ არს კაცი და სხვ. 125 ფ. ღ ო შ ე ი ო ს ე ბ და დედა მისი.

5) მეხუთე ხელნაწერი ჩვენი დროისაა. იგი ხელნაწერი საყოველთაგო ყურანალი მუშაა, რომელიც გამოდიოდა ტფილისში 1889—1891 წწ: 1889 წ. ოთხი ნომერი, 1890 წ. ოთხი და 1891 წ. მხოლოდ ორი. ეს ათი რვეული ერთად არის დაკაზმული. აწერია ყდაზედ Musha he Workman) და მიუძღვნია, როგორც მინაწერიდგან ჩანს W. Scherkesoff (Febr. 10, 1898), ჟურნალის პირველს გვერდზედ გამოსახულია დურგალი, რომელიც ჰრანდავს ფიცარს და გვერდით უწერია: ვ შ რ ო მ ო ბ დ ე თ, ძ მ ა ო, მ ა თ შ უ ა არ ვ შ ო რ დ ე ბ ო დ ე თ კ რ ე ბ ა ს ა, და ზ გ ა ზ ე დ რ ა ნ დ ი თ ვ ლ ა მ ო ბ დ ე თ ბ რ უ ნ დ ის ხ ის გა ს წ ო რ ე ბ ა ს ა.

შინაარსი პირველი რვეულისა: 1. წინასიტყვაობა ტ. რუისელი; 2. სამიოდე სიტყვა ვ. დორელი; 3. რა დღემო

1891 აპრილი 25

მოამბე

არიან მუშა ხალხი ვ. დორელი; 4. ხელოსნების გარემოება ს. ზ; 5. მეგობარს, ტ. რუისელი; 6. ბუნება, ვ. ჭერეთხვეელი; 7. თავადების გლოვა, ნორიელი სლესარი; 8. გლეხი, ვ. ჭერეთხვეელი; 9. უძღვნი მუშას, ნორიელი სლესარი; 10. ფიქრი გლეხისა; 11. მე ჩავიარე ერთს ქუჩაშია, ვ. დორელისა; 12. გლეხი და აზნაური, მ. ხომაზუროვისა.

თუმცა წერილები ბევრია მოქცეული ამ ნომერში, მაინც იგი წარმოადგენს 1 მომცრო რვეულს, რომლის მომეტებული ნაწილი უჭირავს ლექსებს, ხშირად წაბაძვას გრ. ორბელიანის და ი. ჭავჭავაძისას. მოწინავე წერილში „სამიოდესიტყვა“ შემდეგი აზრია გამოთქმული: „არა ვიცი ნამდვილათ, მაგრამ დიდი ხანია მას აქეთ გასული, რაც საქართველოში ხეირიანი პირები არ აღმოჩენილან, რომ ჩვენსთანა მდაბია ხალხი ეცნოთ და ჩაეგონებინათ რამე; კიდევ მადლობას ვცემ ზეციურსა მინიჭებულსა ბუნებას, რომ მოგვცა თითო-ორი ნიჭიერება, თუ რისთვის იყვნენ ისინი დადუმებულები, ესენ ყველა წარმოგვეთქვა ჩვენ და მივყოლიყავით იმ აზრებს, რომელსაც ეხლა ახალთაობა მიზღვეს, ავდებს იმ ბოროტების ძირსა, რომელიც ჩვენ გვეხლართება წინ“... ენა, როგორც ხედავთ, მეტად კოჭლობს, აზრიც არ არის მკაფიოდ გამოთქმული, მაგრამ საყურადღებოა ის გარემოება, რომ ჟურნალი დაბადებულია მდაბიო ხალხში და მონაწილეობას იღებს მასში ხალხიდგან გამოსული ხელოსნები.

მეორე წერილი „რა დღეში არიან მუშა ხალხი“ ასურათებს საწყალი კაცის გარემოებას. „გლეხი კაცის ტანჯვა, ვაება და ფუჭი შრომა ვის აუწერია, ან რა კალამი იქნება, რომ დაწვრილებით ასწეროს მათი გარემოება და ტანჯვით ცხოვრება?..“ გლეხებს „ვერ უგვრძნიათ, რანაირად ერთმე-ვათ თავიანთი უსწავლევლობით პირიდან ლუკმა და არიან დაჩაგრულები. მკითხველო, იქნება როდისმე შეგყრიათ გულხელდაკრეფილი გლეხი, რომ მიდენილიყოს სასამართლოსკენ და ევედრება: ღმერთო, დაშაბრუნე შინ გამართლებულიო! მაგრამ ვინ მისცემს სამართალს ეხლანდელს დროში ხელცარი

ელს გლახებს... წლითი წლამდის უნდა უღელი სწიოს მხოლოდ ცარიელი ჩალა და ბზისთვის... სხვის მუშები არიან წლით წლამდინ. იმედია, თუ მუშებში ფსევი გაიდგა სწავლა-განათლებამ, მაშინ შეუძლიანთ ეძიონ თავისუფლება და აღარ სცემდნენ თავყანსა სხვებს. მაშინ სახლშიაც დარჩებათ თავიანთი ნაწვავ-ნადაგი“... სწავლა-განათლების საჭიროებაზედ სხვა წერილებშიაც ხშირად არის გამოთქმული აზრი.

მესამე წერილი „ხელოსნების გარემოება“ სწერს „ჩვენი (თბილისის) ქარხნების ავს და კარგს...“ ლექსი „მეგობარს“ სწავლის საჭიროებას ჰქადაგებს: „სწავლა მიუძღვენ უმცროსა, არ არის საძრახისია, ნუ იტყვი ძმაო იმასა, რომ ის არ არის ღირსია...“ ლექსი „ბუნება“ საუკეთესოა ჟურნალს „მუშაში“, მაგრამ შემდეგ ნომერში იგი გაჰკიცხა ერთმა კრიტიკოსმა და ის უკეთინა, რომ კაცის ბედნიერება ბუნების გაშლაზედ არ არის დამოკიდებულიო. აი თვით ლექსი:

ბუნებაე, ტურფად შემკული
 გიქრის ნიავი გრილია,
 ბალში ვარდები აყვავდა,
 შეიქნა მოქარგულია.
 ტყეში ხეებიც ამწვანდა,
 ბულბულმა მორთო ვალობა,
 ბულბულიც მღერის ჭიჭიკობს,
 ჩიტნი აძღვევენ ბანსაო,
 იმათი ტკბილი სიმღერა
 აღვიძებს მთა და ბარსაო.
 ბუნებას ამას გვხვეწი,
 ახარე ჩვენი ჯვეჯილი,
 რომ დროზე საზღოთ შეიქნეს
 ახაროს თავის მთესველი...

ლექსს ეტყობა ხალხური ლექსწყობის გავლენა.

მეექვსე წერილი „თავადების გლოვა“ ლექსად არის დაწერილი:

მხარი მომეცით გავშალოთ თავისუფლების დროშა,
 წინ გავიმძღვაროთ თამამად ჩვენი საწყალი მუშა...

მეშვიდე წერილი: „გლეხი და აზნაური“ ლექსადაა და-
წერილი:

საბრალო გლეხსა თავს ადგა ვილაცა აზნაურია
და ეუბნება მომეცი წლის საზღო მეფთხედია...

პირველი ნომერი გამოცემულია მ. ხომასტორისაგან, მეორე მ. სიმონიძისაგან. სარჩევში აღნიშნულნი შემდეგი წერი-
ლები: 1, ცუდა ხალხის მიმოხილვა; 2, თვით კომიკები გ.
დიანოვისა; 3, რამდენიმე სიტყვა, ვ. დორელიისა; 4, გამო-
ვიღვიძოთ, ლექსი ვ. ქერეთხეველისა; 5, ბერი კაცი, ლექსი
მისივე; 6, ლექსი „მუშას“, ა. დლიურაშვილისა; 7, თბილისის
ხალხი, მ. ხიდისთავისა; 8, ვადილოთ კაცი ვ. დორელიისა;
9, ავტორების შენიშვნა; 10, ლექსი მუქთად მყლაპავებზედ
ა. დლიურაშვილისა; 11, ლექსი ნიგილისტის ანდერძი მისივე.
პირველი წერილი იწყება სიტყვებით: „როდესაც ამ წერილს
ვწერ, თბილისის მომეტებული ნაწილი საგსეა ცუდა მუშა
ხალხით... ესენი ისე გაღატაკებულან, რომ კუჭ-გაუმაძღრები
არიან...“ ეს ჟურნალი წინა მორბედია „კვალისა“ და „მოგ-
ზაურისა“.

ცხრება და განკება წთა ძამთა სტეფანსა და აკანისა. გკთხნ დღ.

ღთან შეუნდენ გი თაქელსა, რლ ღრაკანი ერთი
შემაწია ფდ მქირდა სიგლახაკს.

ორნი მონოზანი შემოვიდეს იწლმდ თავყანისცემად წე
ჯრსა ცხოველს მყოფელსა და იყოფოდეს ზოგად სენაკსა
შინა იწლმს და სახელი ერთისაჲ მის სტეფანე და მეორისაჲ
მის ნიკონ. ხნიკონ იყო დიდისა ქალაქისა ჰრომისაჲ და სტე-
ფანე სხვსა ქვეყნისა და ფრ გამოვდა თუე ერთ ჰრქა სტეფანე
ნიკონს: ძმაო, ვინაჲ გნებაგს მისთვის? ჰრქა მან ნი-
კონ ვინაჲცა ინებოს ივ ქენ, მუნცა წარვალ. ჰქამას
სტეფანე: გნებაგსა უკუეთუმცა წარვედით უღაბნოდ მე და
შნ ერთად და მუნ აღვაშენეთ სენაკები ერთი შნთვს და

ერთი ჩემთვის და ვმსახურებდეთ ღსა ჩნსა ივ ქე ულთა
 ღლეთა ცხორებისა ჩნისათა, ჰქვე მას ნიკონ: ცხოველ არს
 ქე ღთი ჩნი. ესე მაქუს მეცა გული სიტყუა ვინაჲთგან
 გამოვედ ქლაქით ჩემით და ამასვე ვეძებ რ გული მითქუმი-
 და სურველად რამცა ვიხილენ ძმანი იგი, რნი უდაბნოს
 გარე არიან.. ჰქანმას სტეფანე: მამა აღდგე ძალითა ღთისა-
 თა და წარვიდეთ.

მაშინ თაყუანის სცეს წე ჯრსა ქესა ორთავე და გან-
 ვიდეს უდაბნოდ ვა თქუეს. და იხილნეს მამანი და ძმანი
 ყლნი. და დაადგრეს მათთანა სამ ღღე და მერმე ითხოვეს მა-
 მათთანგან რა იყოფოდიან მათთან, და ვა ესმა მამათა განიხა-
 რეს ფდ და აღუშენეს მათს სენაკები ერთი სტეფანესსთვის
 და ერთი ნიკონისთვის და შეუქმნეს მათ თითო სარკუმლები და
 მისცეს მათ ყლი საკმარი დაყუდებისათს რაჲცა კმდა და
 შევიდა თითუეული თსა სენაკსა და შეაყენნეს თავნი თსნი
 ხ მათა დაყვნეს კარნი მათნი მათზა და წარვიდეს და მისცემ-
 დეს მათ პურსა და წყალსა და მარილსა სარკუმლით შესცემ-
 დეს სამისა ღღისა შემდგომად ითუალოვიდეს. და ესრტ იყო
 განგებაჲ მათი.

ხ ჟამსა მესამესა ლოცვიდეს ათორმეტითა ფსალმუნითა
 და ვგრევე მეექუსესა ჟამსა ათორმეტითავე ფსალმუნითა და
 კლდ მეცხრესა და სამწუხროსა ვგრევე ილოცვიდეს ათორ-
 მეტითავე ფსალმუნითა. ხ საზრდელსა, რლსა მიიღებდეს შემ-
 დგომად სამისა ღღისა კვრიაკესა შინა ორგზის, სამ სამით
 იმარხულებდეს და ჰმსახურებდეს ღთსა ღცვითა და მარხვითა,
 მღჳძარებითა ორმეოცდა შჳდსა წელსა.

ხ კართა მათთა არა განაღებდეს გარნა ახუსებით აღუ-
 საბამდე და ყლნი რავდენნი იყვნეს მთ უდაბნოთა და ად-
 გილთა შინა მოვიდოდეს მთა და იკურთხებოდეს მათგან და
 მრვლნი კურნებნი იქმნებოდეს მათ მიერ და ეშმაკნი განხ-
 დებოდეს და ვაებით წარივლტოდეს მათგან და ღთი ჩნი
 ივ ქე იღიდებოდა საქმეთა მათთა მიერ, ვა წერილ არს:
 ნეტარ არს მის მონისაჲ რლისა მიერ ღი თსნი იდიდოს.

და ვა იხილა ეშმაკმან, ვდ მცხინვარებასა ნათლისასა უძლევეს და ყლი ძალი მისი დახსნილ არს მოუწოდა გუნდთა მოყუასთა მისთასა და ჰრქვა მათ: რაჲმე უკუეუყოთ იმათ, რლთა მიერ ძლეულვართ, რ განაქარვეს ყლი ძალი ჩნი და ამოა იქმნეს საქმნი ჩნი. მოვედით და ბრძოლა უყოთ მათ, ნუკუე შეუძლოთ დაკსნად გზითა სიმართლით სღვისა მათისათა. ხ ჟამის იგი იყო ზატეკობისაჲ და კარნი სენაკების მათისანი განღებით იყუნეს წესისაებრ მათისა ახუსებისათვის ჩუეულებისაებრ მათისა და სხდეს სენაკებთა თვსთა, ხ სტეფანე აღაღო ცხორებაჲ მამისა ანტონისი, განაღო და იკითხვიდა მას შინა, აღიხილნა ნიკონ თუალნი თვსნი და მიხედნა და იხილა სტეფანსთანა დედაკაცი ქაბუკი ეხუდა და აკოცებდა, მაშინ იცვალა გონებაჲ ნიკონისი მოყვარისა და საყუარელისა მიმართ და ჰრქვა რჩეულსა მას სტეფანეს: ჯ ძმო მცხოვარო და მეძო, ძალი იმოსებს გარეშს სამოსლითა ცხოვართაჲთა და შინაგან მგელ მოყვარე მტაცბთ და მიხედნა სტეფანე ნიკონს და იხილა კლდმანცა დედაკაცი მჯდომარს მარცხენით ნიკონისა, ხ სტეფანე მიუგო და თქა: ვაჲ ჩემდა შენ მიერ ვრ დავლიენ ჟამნი წელთა ჩემთანი შნთანა და მე ვჰგონებდი მედ ქესტეანესათან დამკვდრებულვარ და არა უწყოდე, ვდ ცუდად წოდებულ იყო სახელი ქესი შნ ზა. ვამესაყუარელო შნ გამო ანვლზო უსხეულო, ვრ იძლიე გლსთქითა დედითაჲთა, ვაჲ ჩემდა შნ მიერ არწიო შეგნიერო, ვრ დავგდეს კრთენი შნი და მოუძლორდი, ვამე მოყუასო ჩემო, ვრ განშორებულ იქმნ ჩემგნ საუკუნოდ, ვამე ზღვდეო მაღალო და დიდო ვრ აღიძარ და დეცა საფუძველითურთ. ვამე გურიტო უმანკო, ვრ შეგიძლო გულშან სიფრთხილითა მისითა, ვამე ხეო ტკბილო, ვრ შეგემთხუა ქარფიცხელი და აღიფხურნეს ძირნი შნი და შთავარდი სიბნელესა, ვამე კვპაროზსა მაღალსა ვრ შეგმოსრა ქარმან სასტიკმან. ვამე წყაროო ტკბილო ვინ შეგაზავა შნ სიმწარს და აღმრეულ იქმენ, ვამე უხუცსო კელოვანო, ვრ დამეძინა და წარვიდეს კლხი საქმე-

ნი შინი. ვაჟე წლო და მართლო, ვრ იძლია და წარ-
 ჳდა გვრგვნი იგი შუენიერი, ვაჟე მენავეთ მოძღუარო გო-
 ნიერო ხელოვანო, ვრ გაცთუნეს შენ ღელვათა ვს შეიმო-
 სრა ნავი შინი.

ვაჟე წლო და მგალობელო, ვრ იქმენ შავინ საეშმა-
 კო. ვაჟე ტაძარო მეუფისა მადლისაო, ვრ იქმენ სადგურ
 ეშმაკთა, ვაჟე მოწამეო ივ ქესო, ეს იქმენ სამკვლრე-
 ბელ ეშმაკთა მთავრისა. და ვა ესმა ესე ნიკონს სტეფანესა-
 გან, მიუგო და ჰრქუა: რაჟსა მაგინებ მე ძმაო რაჟ უკუეყავ
 ბოროტი ნე შნც და მაგინებ მე. აჰა ესერა ორმეოცდა
 შვიდი წელი არს ჩემი ვინაჟთგან არღარა გამოსრილ ვარ
 სენაკით ჩემით შენდა და არცა შნ ჩემდა, ჰქა მას სტეფანე:
 არა გრცხუენის და არცა გეკლიდების მაგისაგან, რლი გი-
 ზის გუერდით და გეკოცნების და გეხუევის ჯ მეძაო და
 ბოროტის მოყვარეო. ჰრქა მას ნიკოი: მე მეტყვი მეძა
 ვედ? გრცხვენოდენ შენ ღელაკაცისა მაგისათჳს, რი შეგა-
 ტებობდა და გეკოცნებობდა. დსტეფანე გარედა მოკდა
 სენაკით თჳსით ნიკონს და შეუკდა ცემად მჯილთა და ფერ-
 კითა და იცემებოდეს ურთი ერთას და აგინებდეს ერთი ერ-
 თსა და რ სამართლად ქეშმარიტდ ეხილვა ნიკონს ღელა-
 კაცი სტეფანესთანა და ეგრევე მასცა ეხილვა ნიკონისთანა
 და ორნივე სამართალსა ზა ჰბრძოდეს ერთი ერთსა. ვა იგი
 თქა ბარსენამაქ ბრძენმან ვდ ჰბრძოდე ქეშმარიტებისათჳს,
 ვე სიკვდილამდე, რ ღი ჰბრძოდი შნ წილ. ხ სტეფანე
 წარვიდა მამათნა, რნი იყვნეს უდაბნოს გარე და ვე
 აჟქსანდრადმი მიიწია და აუწყა მათ ყლივე რაჟცა იყო.

ხ მამანი ფდ მწუხარე იქმნეს ნიკონისთჳს, თუ ვრ
 იძლია. ხ იგინი შეკრბეს და წარვიდეს წისა ამა ათანასი
 ალექსანდრელ ეპისკოპოსსთანა და აუწყეს საქმს იგი რლი
 იყო შნ სტეფანესასა და ნიკონისსა, ხ პატრიარქმან დააყენ-
 ნა მისთანა ძმანი იგი და მამანი ვე ექუს ღღედმდე და ევე-
 დრებდეს ღთსა ამის საქმისთჳს, ხ ნეტარი ნიკონ ვინაჟთ
 დლითგან განვიდა ნეტარი სტეფანე მისგან, არა ჰამად, არცა

სადა შესუა, ად ლ'ცვთ და მარხვით და ტირილით დგა წ'ე ლ'თისა. ხ' ამბა ათანასი შეკრიბნა ყ'ლნი ეპისკოპოსნი ეგვიპტისანი და ყ'ლნი მამანი, რ'ლნი იყვნეს მუნ და წავიდეს მონასტრად ნიკონისა და სტეფანსსა. ხ' ნიკონ პოვეს ვ'ა მკუდარი რაჲ დამქნარი პირი მისი მწუხარებითა და ტირილითა და ლოცვითა და მღვიძარებითა.

მით დღითგან ვ'ე მოსვლამდე რათა ოცდა ერთსა დღესა და ღამესა არაჲ ქამად და არცა რაჲ შესვა მწუხარებისა გ'ნ ძმისა თვისისა სტეფანესსთჳსა და ვ'ა იყო დღს ხუთშაბათი დასხდეს ეპისკოპოსნი სმენად სიტყვათა სტეფანსთა და ნიკონისთა. ჰრქა ამბა ათანასი ეპისკოპოსმან სტეფანეს. რაჲ იხილე წ'დისა ამის? მიუგო სტეფანე და ჰრქა: კეთილად სთქუ წმიდად გარეშე ჰმოსიეს სამოსელი ცხოვართაჲ სიმდაბლისაჲ, ხ' შინაგან მგელმტაცებელ და კ'ლდ მეცა მაიკთუნა: ვინაჲთგან დამსვა მასთანა ამას ადგილსა ორმეოცდა შუდსა წელსა. ჰრქა მას ეპისკოპოსმან, რაჲ საქმს იხილე მისთანა? სტეფანე თქუ: ვიხილე იგი რ' დედაკაცსა შეიტკბობდა და ეკოცნებოდა. ჰრქა ეპისკოპოსმან: იყო შ'ნთანა ს'ხ, რ'ნ წამოს, ვ'დ იხილე იგი დედაკაცისა კოცნასა? სტეფანე თქა: ანა ვინ მაქვს მოწამეჭ, გარნა ი'ვ ქ'ე, რ'ლ ესე ვჰმსახურებ მე, ვინაჲთგან ვარ ვ'ე დღენი დღეთად დღედმდე.

ეპისკოპოსმ'ნ ჰრქა: რაყამ გაქვს, ვინაჲთგან აქა იყოფით? ჰრქა მას: ორმეოცდა შვიდი წელი. ჰრქა ეპისკოპოსმან: იხილე ოდეს მე იგი დედაკაცისა თანა ზრახვისა ამისა გარეშე? ჰრქა მას: არა მიხილავს არაოდეს ესე ვ'რსა საქმესა მოქმედად ვ'რ დღევანდლამდე და ნეტართუმცა დღესცა არა მენილვა! ჰრქა ეპისკოპოსმ'ნ ნიკონს: ქეშმარიტსა იტყვის მოყუასი ესე შ'ნი. შ'ნ ზ'ა ანუ არა? მიუგო ნიკონ და ჰრქა: პირველ'ა ძმაჲ და მოყუასი იყო ეგე ჩემი, ხ' ამიერითგან ვინაჲთგან ტყუვილით ცილი თქ'ა ჩემ ზ'ა, რ'ლი იგი არა იხილა, არა არს იგი ძმაჲ ჩემი და არცა მოყუასი. გარნა მე სამართალსა ვიტყვ წ'ე ღ'ისა, რ'ლი ხე-

დავს ხილულთა და უხილავთა, რ ვიხილე მე დედაკაცი მდგომარს მისთანა იკოცნებოდეს და შეიტკობდეს ურთ ერთას. ხ კორცნი ჩმნი წდა არიან ბილწებისაგან და ვინათ დღითგან მოვედი ამას ადგილსა არა მიხილავს დედაკაცი ვარნა იგი ხ რლი ვიხილე კოცნასა ამის მეძავისათანა, რნ შემოგკრმნა თქნ ამას ადგილსა და ვა ესმა სტეფანეს, განრისხდა გულის წყრომითა ფიცხლად და შეკრბა შეშაჲ ფდი და ახაგზნა ცეცხლი წე ეპისკოპოსთა მთ და შევიდა მას შინა და დადგა ზა საკუმილსა მას და იტყოდა კმითა მადლითა: ივ ქე ღო მართალო, უკუეთო არა მიხილავს ნიკონ დედაკაცისათანა ამბოვრის ყოფით კოცნასა სენაკსა შინა, შთამხადე ცეცხლსა ამას შინა და ნუმცა აღმოვალ მისგნ. და დაადგრა სტეფანე ცეცხლსა მას შინა ზემდგომარს ვითარ სამ ჟამ ოდენ და არა დაწუა და ხედვიდა აღმოსავალით და კელნი თვისნი განეპურეს სახედ ჯვრისა, და ჰლოცვიდა გულსა შინა თვისა ღთსა მიმართ. ხ ეპისკოპოსთა მათ და მამათა იწყეს გინებად ნიკონის და ეტყოდეს: ეჰა შენდა ნიკონ! რ ცილი დასდევ სტეფანეს ტყუილითა შნითა მოაკუდინე იგი ენითა შნითა და აჰა ესერა ღთნ იკსნა იგი ცეცხლისა მისგნ და არა დაიწვა ამისთვის, რ და იცვნა კორცნი თვისნი ყდად წე ღისა თვისისა შეუგინებლად ურცხვენელად. და ვა იხილა ნიკონ სტეფანე მდგომარს ცეცხლსა მას შინა და რ არა დაიწვა, შეშინდა მამათაგნ ნუკუა*) ქუაჲ დაჰკრიბონ მას და ცეცხლისა მას შთაუგდონ იგი მაშინ ღიღტყო წე ყლისა მის ერთსა. და თქა: ივ ქე რლი უჩუენე ბაბილონს სოსანაჲსთვის უბრალოჲსა და მოუვლინე შენ მიერ მცირე იგი წწტული შნი დანიელ და იხსნა იგი უმჯავროებისა სიკვდილისაგან უკუეთუმე ცილი დავსწამე ძმასა ჩემსა და არა ვიხილე იგი დედაკაცისთანა ხუენანსა და ამბორს ყოფასა, შთამკადე ცეცხლისა ამას შინა და ნუ აღმომიყვანებ ცოცხლივ მისგან, მაშინ შევიდა

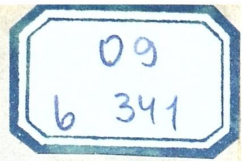
*) ნუკუა=ნუ+უკუე—აპლოგრაფია.

ცეცხლსა მას შინა და დაადგრა ძმისავე თვისისათანა შინ ცეცხლსა მას შინა და არა დაიწუა, ად ორნივე ერთად დგეს ცეცხლისა მას შინა მსგავსად ყრმათა მათ და არა შეეხო მათ ცეცხლი იგი ყდვე არცა სამოსელსა მათსა და არცა თმასა მათსა. ხ პირნი მათნი იქმნეს ეა პირნი ანგელოზთა ღთისათანი. ხ ეპისკოპოსნი და მამანი განკვრევილ იყვნეს და იხარებდეს სიხარულითა დიდითა და ღლტყვეს და აღიდებდეს ღთსა, რნ ყო ესე ვრი საკვრველი მათ მიერ. და ვრ დგეს წდნი იგი ცეცხლსა მას შინა ჰრქს ეპისკოპოსთა მათ: ილოცეთ და ვევედრენით წე მკსნელისა ჩნისა იჯასა და ჩნცა თქნთანავე, რა გჳრუენოს ჩნ რნ ესე საქმც ქმნა ბოროტი თქნ შს. მაშინ ილოცვიდეს წდნი იგი ცეცხლსა მას შინა მდგორენი და იტყდს: იჯ მაცხოვარო სოფლისაო, იჯ სასოო განწირულთაო, იჯ ცოდვათა მომტევებელო, იჯ მკუდართა განმაცხოველებელო, იჯ კელის ამპყრობელო მონათა შნთა რნი ბოროტსა შინა დაინთქმოდინ იჯ მწუხარეთა მახარებელო, თჯ რლი მოგზაურ ექმნები მონათა შნთა ყლსა აღგილსა, იჯ სიკუდილისა დამორგუნელო და მომაკუდანებელო, იჯ ჯჯხეთისა შემმუსრველო, იჯ ეშმაკისა მარცხუენელო, იჯ მტერისა შემმუსრველო, იჯ ბოროტისა გარმაქარწყლებელო, იჯ დამორგუნელო გულისაო, იჯ დამწუველო ვეშაპის მის დიდისაო, იჯ შემომკრებელო ამის კრებისა წდლისაო! სადიდებელად შენ ღთისა გამოაცხადე ძალი შნი დღეს აღმოგვეყანენ ცეცხლისა ამისგნ და შთაადგე მას შინა მტერი ბნი, რა ვიხილოთ დაწუგა მისი. და მისვე ჟამსა შინა გამოვიდა კმაჲ ღლდბოდა მსგავსად დედაკაცისა კბილთა ღრქენით და თქა; ქუესკნელისაგან ქყნისა განვიდევნე და სახელმან ქეს მნ შემკრა და მომიყვანა აქა და მე ვარ ეშმაკი და დაადგრა ცეცხლსა მას შინა მსგავსად თხისა მიურტი-სა და კმაყო კმათა მალლითა და რქა: მე ვარ მანივლებელი ბოროტისაჲ და თუალნი მისნი მსგავს იყენს ორთა სანთელთა აღნთებულთა და აღი გამოვიდოდა პირისა მისისგნ და კბილთა თვსთა იღრქენდა და ხედვიდა ყლსა მას ერსა.

და ღლტყვეს ულთა მამათა და თქს; დღბა შნდა ღლო, რ ჰყავ ნებაა მოშიშთა შნთაა და დაადღე ეშმაკი ქუეშე ფერკთა მათთა, რ დაუტევეს ყლივე და შნ მხოლოთ შეგიყუარეს. და იყო მაშინ სიხარული დიდი მამათაა და აღიდებდეს ღთსა და იტყდს: არაოდეს ყოფილ არს ქყნისა მას ეგვპტისასა ესე ვრი საკვრველი.

ბ ულნი კრებული ერისაა მიიღებდეს მთ გნ სარწმუნოებით ევლოგიასა სამოსლისა და თმისა მათისა მათისაგნ ნაკურნებლად და დაადგრეს მუნ სამ დღე, ბ ძმანი იგი იხარებდეს და მხიარულ იყვნეს და იპყრებდეს და ჰმადლობდეს მკნელსა, რნ უჩუენა მათ კსნაა მონათა თვსთა სამართლად და მესამესა ღამესა გამოეცხადა ღი წდასა აშბა ათანასის და ჰქა მას: დაადგეს აქა შნდა ერი ესე, რა დაჰმარცხნელ რჩეულნი ესე რლთა აღასრულეს ნებაა ჩემი და მსახურეს გონებითა კეთილითა ორმეოც და შუდ წელ რ მნებაეს მათი მიყვენებაა ჩემთანა, რა არა იყოს ბიწი გუამთა შინა მათთა შემუყუარეს და შეიყუარეს მამაა, რლ არს ცათა შინა, ბ რქს დაჰმარხნე იგინი, მერმე გამოარჩიენ ორნი ბრძენნი ბრძენთა ამათგნ ძმათა და შეიყვანენ იგინი აღგილსა მათსა რა მსახურებდენ. და შემდმდ სამისა დღისა ჰრქა სტეფანე აშბა ნიკონს, რ ვიხილე ღამესა ამას კაცი მოხოცებული და ემოსა სამოსელი ბრწყინვალს და მრქა მე: მოვედით მონასტრად, რ მნებაეს სიყუარულისა დიდისა ყოფად ხვალე თქნთანა. ჰქამას ნიკონ: კულაე წარვიდეთ ძმაო სიხარულით, რბერი იგი რლი იხილე აშბა ანტონი არს კრთხლი და ჰნებაეს სულთა ჩნთა მიყვანებად და შემიყვანებს ჩნ განააგა აგა თაგადა იყო ფისქუნ ბ იგინი მაშინ აღდგეს, ილოცეს და თითოეული თვსა სენაკსა შევიდეს და დაჯდეს და მას ღამეს ჰმსახურესა ღსა წესისა მათისაებრ და დაწვეს და დაიძინეს ორთავე ჟამსა შინა ერთსა შეჰვედრნეს სულნი მათნი კელთა შინა ღსათა და ძმათა აღიმსთუეს განთიად და ჰოვნეს აღსრულებულნი სენაგებსა შინა მათსა და იყო ხილვაა პირთა მათთა მსგავსად ვარდისა შუენიერისა და დაადგრეს მამანი

სამ დღე მათ ზა ვალობით და მერმე დაჰმარხეს გუამნი მათნი წლნი მუნვე. ხ ამა ათანასი ეპისკოპოსი უთხრობდა მამათა, ხლ იგი უბრძანა მას ქენ და გამოარჩინა ორნი მმათაგნ და დასხნა მათ სენაკებსა ერთი სტეფანსა ნაცვალად და ერთი ნიკონისა წლთა მათ საყოფელთა შინა და დაყუდნა ვა იგი ებრძანა მას. ქენ ღნ ჩე მნ და დაციური ცხრება ესე და დადვა ამა ათანასი აღექსანდრიელ წლან პატრიარქმან რა. იყოს მთათაა ყლთა მამათა, რნი იკითხვიდენ მას შინა გონიერად ეკრძალებოდიან ეშმაკსა და ყლთა საფრთხეთა მისთა გნ და აღიდებდნ ღთსა, რწ მოსცა ძალი მონათა მისთა ერნი ესვიდეს მას ყლსა ჟამსა, რ მისი არს სუფევება და დიდება და პატივი და ძლიერება და მადლობა აწდა მას და უკი უკე ან. **ათარგმნა ცხოვრება** ესე წთა მათთა ღთისა **მამისა ჩნისა საბაძს ლაგრას.**

ნიკონის ცხორება მოხსენებულია სინას მონასტრის წმ. მამათა ცხოვრების კრებულში*). შესაძლოა ეს შეეხებოდეს სხვა პირს, რადგან მის გვერდით ვერ ვხედავთ წმ. სტეფანეს პროფ. ცაგარელს არ აქვს მოხსენებული ამ ცხორების დასაწყისი. საყურადღებოა, რომ გადმოუთარგმნელად არის დატოვებული სიტყვა „ამბა“ და საერთოდ ეს მცირე აღწერა ნიკონის და სტეფანეს ცხორებისა საინტერესოა, როგორც ნიმუში იერუსალიმში ნათარგმნი ჩვენი მწერლობის ენისა.

ა. ხახანაშვილი

*) Цагарели, Свѣд. о памяти груз. письм. II, 87.